

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻՒՄ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՐՄԻՆՈՒՄ

ԶՄԻՌՆԻՒՄ ԸՆԴՀԱՆՈՒՄ 25 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1865

ԹԻՒՆ 769

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՐՄԻՆՈՒՄ

ԶՄԻՌՆԻՒՄ 25 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Պէճիկայի հանգուցեալ թագաւորին 1 էորդաւ լոյս շնորհիւ յաւանդուած թագաւորին հանգուցեալ ամսոյ 5-17 ին արքայական մեծ փառաւորութեամբ կատարուեցաւ : Եւ այս օրը հանգուցեալին մեծ որդին Պրապանի դուքսը , որ 1 էորդաւ լոյս շնորհիւ Պէճիկայի թագաւոր հրատարակուած էր , ազգային երեսփոխանաց խորհրդանոցը երթալով երգում Ըրաւ Սահմանադրութեան կանոնացը համեմատ , և այս առթիւ պատուական ատենախօսութեամբ մի իւր ազգասիրական մեծ եռանդը յայտնեց , որ խիստ բարի տպաւորութիւն մի Ըրաւ ժողովրդեան վերայ :

Կաղզիացոց կայսրը հետեւեալ նամակը գրած է 1 էորդաւ լոյս շնորհիւ Պէճիկայի թագաւորին .
« Կայսրուհին և ես բոլորով սրախ մանաւանդ կը լըմար ձեր սգալի թախմութեանը . վասնզի ձեր օգոստոսիս հայրը մեծ մտերմութիւն և սիր ցոյց տուաւ ինձ միջոց և ես մեծ համակրութիւն ունեի միշտ անոր վերայ : 1 էորդաւ թագաւորը շատ մտաւոր և շատ խոշոր մէջ հասկում մի համարուած էր , և այս համարումը իրաւամբ ձեռք բերած էր : Հանգուցեալը Եւրոպային օրինաւորապէս պատուեալ միապետներէն մէկն էր . և քաջայայտ եմ թէ թագաւորական գահին վերայ յօժարամիտ պիտի հետեւէր ձեր օգոստոսիս նախորդէն թող տրուած մեծ օրինակներուն : Իմ կողմէն , բարեւոյց պիտի համարեմ ձեր վերայ ունեցած իմ անկեղծ սիրոյ տպաւորւոյնը , որով ձեզ անկէ ամեն պարագայից մէջ » :

Եւ նամակը օգտակար և ուրախալի տպաւորութիւն մի Ըրաւ ու միայն Պէճիկացոց վերայ այլև չուր լոյս շնորհիւ վերայ , վասնզի խօսք մի տարածուած էր , թէ Եւրոպային լոյս շնորհիւ միայն Պէճիկայի կայսրութեանը հետ միաւորեալ զՊէճիկային :

Կաղզիայ մէջ քաղաքականութիւնը հանգստեալ է : Թէպէտ Եւրոպայի Սինդիկատը Եւրոպայի հասա-

րակապեցութեան կողմէն փարիզ եկած միտք Ը. Փիէլը զօրապետին պաշտօնին վրայօք երկիւղալի կասկածներ եղան , և լրագիրներէն ոմանք ի սկզբան մեծ ծանրութիւն ընծայեցին անոր դաւաճանքը . այսու ամենայնիւ այս կասկածները և երկիւղները օրըստօրէ փարստուեցան և կերելի թէ Կաղզիայ և Սինդիկատը Եւրոպայի մէջ բարեկամական կապակցութիւնները փոխանակ տկարանալու ևս առաւել հաստատութիւն գտնելու վերայ են : Եւրոպայի 1 է. Կրիպին կողմէն լրագիրը կըսէ թէ բարեկամական յարաբերութիւնները ի մէջ Եւրոպայի , Կաղզիայ և Եւրոպայի շատ հաճոյական են : Ուրիշ լրագիր մըն ալ կը հաստատէ թէ Սինդիկատը Եւրոպայի զօրաբանակին թիւը հետզհետէ նուազելու վերայ է . ըսեմ որ թշնամութեան և պատերազմի երկիւղ մի չկայ ամենէն Եւրոպայի կողմէն ընդդէմ Կաղզիայ կառավարութեան :

Եւրոպայի իշխանը իւր հօրեղբորդուն զաղղիացոց կայսր հետ խորհրդակցելէ ետեւ , դարձեալ ընդունեցաւ զնախագահութիւնը յանձնաժողովին : Եւ հաստատուած է վասն տիեզերական արուեստահանքի , որ պիտի ըլլայ փարիզի մէջ :

Եւրոպայի կառավարութեան հրամանաւ հարցաքննութիւն մի պիտի ըլլայ ճամայիքայի ընդհանուր կառավարչին ընթացքին վրայ . որուն դէմ ամբաստանութիւն կը լըլայ թէ յիշեալ կողմէն մէջադաշտ մի կը ընդունէ արտաքին ժամանակը մեծ անգիտութիւններ . ինչպէս որ Եւրոպայի վերայ : Հաստատուած է յանձնաժողով մի կազմուեցաւ , որ ճամայիքայի երթալով այս քննութիւնը արդարութեամբ և ճշգրիտ ի գործ պիտի դնեն : Եւրոպայի միւսէն այս դատին լմանալը յիշեալ կողմէն կառավարչը իւր պաշտօնէն զրկուեցաւ և անոր ատժամանակեայ կերպիւ յաջորդեց միտք Սինդիկատ , որ Սինդիկատի ընդհանուր կառավարչին է :

Եւրոպայի օրագիրները կը հաստատեն զԸրաւ թէ Սինդիկատը թագուհին այս տարի նախաձեռն պիտի

բանայ բարեկամութիւն տուան նիստը . և այս բանին համար ժողովուրդը ուրախութեան մէջ կը ընդունուի :

Սինդիկատը թագուհին երրորդ դուստրը Զեդինէ իշխանուհին մօտէրս նշանուեցաւ Եւրոպայի իշխանուհին իշխանին հետ , որ զնախագահ է Բուրսի զօրաբանակին մէջ :

Եւրոպայի մէջ շատ անգամ անիմա ունեցած եմք Եւրոպայի իշխանուհիի դուքս Կրիպինի իշխանին վրայ յօք խօսելու , որ Եւրոպայի իշխանուհիի դուքս իշխանուհի իրաւունքը իրեն կիցնայ : Եւրոպայի իշխանուհի իշխանը Կրիպինի իշխանին պղտիկ եղբայրն է :

Կրիպինի մէջ այս նշանախօսութեան լուրը շատ ուրախութեամբ ընդունուեցաւ և ժողովուրդը հրապարակական նոր ցոյցեր Ըրաւ : Բարեկամութեանը և արուեստական ընկերութիւնները փութացան իրենց խնդակցութեան յարգանքը հետագրութեամբ ուղղելու Ուրիշտօրի արքայական պալատը : Սինդիկատը Եւրոպայի իշխանուհիի ընդհանուր կը հաստատեն թէ Սինդիկատի իշխանուհիի վեհափառութեան հին այս խնամութեամբ , ուրեց համակրական սիրոյ նոր ապացոյց մի տալ Եւրոպայի իշխանուհիի դուքսին զերգաստանին :

Եւրոպայի Կրիպինի Եւրոպայի իշխանուհիի կայսրը ամսոյս 1 ին հասաւ Զուրաբայի Բէշտ մայրաքաղաքը , որ եռանդուն սիրով և մեծ ուրախութեամբ ընդունուեցաւ : Բէշտի քաղաքացիներն այս առթիւ ըրած ատենախօսութեանը կայսրը պատասխանեց թէ եւրոպայի կը համարի իշխանուհիի նոր անպարտանք տեսնելով ի մասին հաւատարմութեան Զուրաբայի , և յաւելցոյց . « Եւրոպայի տեղ ի վստահութեամբ և մեծ անկախութիւններ ունիմ ձեր վստահութեանը վերայ . որուն հաստատուն մնալուն համար բոլորովին հաւատարմութեամբ , իմ թագաւորական շնորհաց ապահովութիւնը կուտամ ձեզ » :

Պատմա մայրաքաղաքին մէջ ևս Եւրոպայի կայսրը ուրախութեան աղաղակներով և մեծ սիրով ընդունա-

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՐՄԻՆՈՒՄ

ՍԶԻՍՅԻՆ ԹԵՐՄԻՆՈՒՄ

(Շարունակութիւն ևս վերջ :) (1)

Մեղուն , յանրաւի մարդու պատիւ արտաբերած չէ , և եթէ արատաւորած ևս լինէր , այն ժամանակ դատաւարը պիտի մանաւոր կերպով դատ բանար Մեղուն ընդդէմ : Արեւիցէ կառավարութիւն կարող է օրէնք դնել այս կամ այն բանի մասին և զանապառու դատաւարտել , բայց ոչ մի կառավարութիւն չէ պահանջուած , որ ազգը ստորագրութիւն տայ այս և այն օրէնքը պահելու , որովհետեւ եթէ պահանջը պիտի ծագէ արած լինէր իւր օրէնքը , ցոյց տալով թէ ոյժը օրէնքի մէջ չէ , այլ ստորագրողի ձեռագրի մէջ և այդ դիպուածում նա կարող էր դատաւարտուել ոչ որպէս օրինաւորաց այլ իրեն ուստաւորութ : Բայ ի սորանից անձնական պատիւ և նմանապիւր բանի վերաբերեալ դատաւարանը ազգային ներքին գործ չլինելով , այո՛ւ և Բարեկամական վարչութեանից գործ , ինչպէս Մեղուն նոյնպէս և մի այլ մարդ կարող է անպատուել իւր ընկերը , բայց դուրս համար կայ տէրութեան դատաւարան և օրէնք , որ առեւին Սահմանադրութեան մի փոքր տարբեր է կարծենք : Եւ մեզ թուում է , թէ նաև տաճիկ տոնանք աւելի լայնալիւ է , քան թէ ազգային վարչութիւնը . ըստորում Մեղուն հրատարակողը Բարեկամական ժողովի մեծագիւր գանձատնային Գուրը երթալով և այնտեղ մարդասիրական քաղաք ընդունելութեան հանգիստելով վերադառնում է խորագրութեամբ իւր տունը . իսկ թէ Մեղուն

արդեւորած չէ , դուրս ապացոյց կարող է լինել նոյն լակ Մեղուն թերթը , որ այս անգամիւ պատմութիւնը գրած է ընթերցողի առաջ :

Մեղուն զատապարտել ենք , երբ մի մարդ որոնում է օտարի պաշտպանութիւնը , բայց նոյնպէս դատաւարտել ենք և դեռ ևս պիտի դատաւարտենք ազգային անպատուութիւնը , որ իւրեանց լուծը օտարի լծից շատ առաւել ծանրացնելով , ստիպում են խեղճ ազգը օտարի լծի վերայ նայել . որպէս մի երանացուցիչ քաղաք բնակի վերայ : Մեր ազգի բոլոր թշնամութեան աղբիւրը այս բանի մէջ է ահա : Անտառը Զարդու կայսրի կութեան տարի փայտիցն է լինում միշտ :

Եւ կը լինանք վարչութիւնը , եթէ իւր ուղղութեամբ իշխանութեանը մարդոց պատիւը ստուգապէս վշտացողներին վերայ , և այնպիսի տեղում , որ բնաւ « առաջակներին այդ » չէ , և որպէս պատիւը սպաստան է այսօր վարչութեան ժողովութեանը :

Վարչութիւնը չէ՞ր լուծ , երբ Ս. յասակը Իսկիտուրի բնակին էր թնդեցնում , ազնիւ Միւնատիւն ընդդէմ ցոփանելով : « Իրենք պիտի տան եղբի պատիւը » տեղութիւնն է տուել : Մորոս գրեց : Միւնատիւն և ոչ Կոչիկներին խրաւր արժանի ևս լուծանել : Միւնատիւն կարող է նորինորոյ ընծայելու ազգին , նա կարող է և ընծայելու ի վերջին նաև ազնիւ մարդերի կողմից թող թէ մի չաղճակի ազգուցի : Միւնատիւն գրաւոր պատերազմի պատերազմեցաւ , դժուարաւ պահեց . իսկ ուժ Ս. յասակը , արժանալի շատակ Թաղապետի կնքած եպի ճակատը : Ո՛հ , պիտի է Եւրոպայի գնալ նորա պատմութիւնը իմանալու համար . Զեղդայի քաղաքը լուծուեց . . . և Եւրոպայի նախագահ Սահակ վար-

չապետին վերջին լուծանքի պատմութիւնը քաջ գիտեն որ ընթերցողին , ի միտ առցէ :

Եւ այդպիսի մի մարդ ողորմում քեզ կեղեկեցի Հայտատանկաց . մեր գրիչը չէ կամենում զրել այն պաշտօնի նմանը , որ նա ունի այսօր :

Այս անգամ , բնաւ դէպ ի բնութիւն չենք հրաւիրում վարչութիւնը , այլ օրինաւորութեան հաւատարմութեամբ մի սուրբ տեղի պատիւը պահէ և իւր ստորագրած ստա-հակին խրատ տայ , որ Միւնատիւն ընդդէմ թէ տեղիք ունի , այնտեղ չապէ , այլ օրագիրներին մէջ , և ոչ իւր ստատարական խնդրանքներով . տարին տանեքիւ աւսաւ արեւաթողի տուն է նոյն համար , ուստի և միւս կարող է մնալ :

Բայց բուն անձնական պատուի չաղճելու խնդիրը ընկնելով տեսնում ենք , որ դա մի խայծ է : Վարչութեան բնականութեան կարծի ծայրը անցնեցած և տղայա-կան ու ծիծաղաւար մի խայծ , սպանում , անձնական պատուի չաղճել հասկացել են և պիտի հասկանան , երբ մի օրագիր հրապարակ է հանում այս կամ այն պաշտօնական անձին պաշտօնի ջարդաբորոքութեամբ , ապա թէ ոչ , արդեօք որո՞յ պատիւը վշտացուցին : Այդ դէպքում է մարդու պատիւը արատաւորել . « Այդ դէպքում , եթէ ոչ յիշում » . իսկ որք եթէ մարդը ինչպէս իւր դուրս ծերով արտաբերել է իւր պաշտօնատարութիւնը , իւր անձը , անենք միանգամայն , եթէ այնու ամենայնիւ ոչ միայն յանգաւոր չէ նա , այլև վարչութեան յարգութեանը արժանի , այդ գործերը յալանէ և յանաւան հրապարակի առաջն զնոյն է պատիւի և դատաւարտութեան արժանին : Ո՛ր օրէնքով , ինչ պարտութեամբ է չլուծ

(1) Տես լրագրոյս 767—768 թիւերը :

ուեցաւ և Վորին Վեհափառութիւնը հետեւեալ կերպիւ պատասխանեց շուրջարարաց պատգամաւորութեանը որ եկած էր կայսեր պալատը շնորհաւորելու . «Չեր սիրալիր յարգանքը իմ սիրտս կը շարժեն և մեծ հաճութեամբ կընդունիմ անոնց հաւաստիքը : Պատահ, որ իմ նախնեաց բնակութիւնն է, ինչ համար ևս միշտ զուարճալի բնակութիւն մի եղած է . ուստի մեծ ուրախութիւն է ինձ որ այսօր այս մայրաքաղաքս կըդառնուի : Ըպահովեցէ՛ք զժողովուրդը որ զձեզ պատգամաւոր յուղարկած են , թէ իմ թաղաւորական շնորհս համեմատ պիտի ըլլայ միշտ իրենց հաւատարիմ սիրոյն » :

Իտալիոյ եկամտից տեսուչ մօսիւ Սէլլա՝ աղղղային խորհրդանոցին մէջ ներկայացուց տէրութեան 1865 ամին մտից և ծախուց հաշուեցուցակը , որ ամենեւին զոհացուցիչ չէ . վաճառի ծախքը՝ 255 միլիոն ֆրանք աւելի է եկամուտէն : Իսկ 1866 ամին եկամտից և ծախուց ենթադրեալ ցուցակէն կըտեսնուի որ 275 միլիոն ֆրանք բաց պիտի մնայ : Եկամտից տեսուչը կառաջարկէ այս բաց ծախուց զուարճը նուազեցնել և 100 միլիոնի իջեցնել : Եւս քանի՞ն համար նախ՝ կառաջարկէ 30 միլիոն տէրութեան ծախքէն նուազեցնել , երկրորդ՝ քանի՞ մը տեսակ տուրքերը աւելցնել և ուրիշ խնայութեան միջոցներ՝ ի դորձ դնել :

Վիորէնցայէն Իսկանդրեան 21ին ըստ նոր տուեալի հասած լուրերը կըծանոցանեն , թէ Իտալիոյ պաշտօնէից ժողովը չուզի չուզի հաճութիւն տալ աղղային խորհրդանոցին լուծուելուն առաջարկութեանը , իւր հրաժարականը տուած է . զոր Վիլլիթոր-Լամանուէլ թագաւորը արժան համարել է ընդունել : Վորին Վեհափառութիւնը նոյն օրը հրաւիրել է զմօսիւ Լանցա ի թագաւորական պալատն և անոր յանձնել է նոր պաշտօնէից խորհուրդ մի կազմելու հոգը :

Ենթեալները հրատարակեցինք որ խօսք մի կը պտուտի , թէ Իտալիոյ թագաւորական դահլիճ անգ բարձրապատիւ Հիւմպերթ իշխանը՝ Սպանիոյ թագուհւոյն պղտիկ դստերը հետ պիտի նշանուի : Եւսմ կըտեսնեմք որ Իտալիոյ լրագիրները կըհաստատեն , թէ յիշեալ թագաժառանգ իշխանը Լէօն-Թէնպուրկի գթութեան հետ պիտի ամուսնանայ , որ Ռուսաց կայսեր քրոջ աղջկէն է : Եւս ամուսնութեան ի դորձ գրուելուն զինաւոր դժուարութիւնը կըծանալան դաւանութեանց տարբերութիւնն է , որ կընայ գիւրաւալ , կըսեն , յիշեալ գթութիւն իւր ապառնի լծակցին դաւանութեանը հետեւելով , ինչպէս որ անվորութիւն է և ի դորձ կըգործի ուրիշ արքունեաց մէջ այսպիսի պարագայ մի պատահելու ժամանակը :

«Եւ օրէնս արդարութեան լուծութիւն մեր եղիցի . . . « Դարանակալ լիցուք արդարոյն , զի դժպէս եղև մեզ և « հակառակ կայ դործոյ մերոյ , և նախատինս զնչ մեզ « զյանցանս օրինացն և բարեպաշտ Ժանր է մեզ և « տեսանելն զնա , զի անմահն են այլոց կեանք նորա և « այլսղի շաւղը նորա : Ի դարձութիւն համարեցաք « նմա , և խորհի ձանապարհաց մերոյ իրեւ ի պղծութեան մահու խոյտարարութեան կատարեցաք « Դ Հիւսնայի » :

Այս բոլոր դրուածքը կատարելուց յետոյ , Մեղուի թաղաւորից վերադառնալով , « խաչվէ մըն ալ առէք » , զուցէ այն ժամանակ « ինքզինքներդ դառնաք » և ազգի խնամածութեան դարձնէք զոնք . քառորդը այն զգաստ ու արթնուն ուշադրութեան , որ ունիք Մեղուի վերայ : Բայց , խրատ մի տամ ձեզ , զգո՛յ՜ իսկ , որ Մեղուից փախչելով , եղիպտական շանաճանձից չընտելի , որ Մեղուի նման մեզը և մոմ չտալուց յետոյ , կարող է և առ ի մահ խաչելու : Ո՛չ ցոյն չափ պիտի վշտանա , յի՛ք , եթէ տէրութեան անթելով երեսի վերայ մնային սղիկ դործերը : Ո՛չ այնքան զայրանայիք , եթէ կու տալարութեանց հաղածուէր տալարութեան ազատութիւնը . բայց մինչև ի մահ տրտումներ , երբ ըստ ցեղեկով տեսանումներ , որ ազգի ցաւերին դարման տա նկու խորհրդով ընտրած պարոնները իւրեանց մատով հանուամեն սղիկ աչքը . դառն արտասուք են թափվում մեր աչքից , տեսանելով որ այդ պարոնները , այո՛ , կառաւարութեան մտքից ևս չանցած բռնութիւններն են հնարում ընդդէմ ազգին , փոխանակ արդէն եղածի դաշնութիւնը ամբարկու :

Փարիզի Բաթրի լրագիրը ժանրամանաբար հրատարակելով Հոռի մէջ պահպանութիւն ընող դաղղիցի զօրաց ծախքը՝ կըսէ , 1849ին՝ 8 միլիոն ֆրանք ծախք ընինք յիշեալ զօրաց համար . 1850ին՝ 4 միլիոն 500 հազար ֆրանք , 1851ին և 1852ին՝ 6 միլիոն . 1853ին և 1854ին՝ 4 միլիոն 800 հազար . 1855ին 1 միլիոն 600 հազար . 1856ին մինչև ցվերը՝ 1860 ամին 7 միլիոն ֆրանք , 1861ին՝ 9 միլիոն 500 հազար ֆրանք . 1862ին՝ 6,800,000 . 1863 և 1864ին՝ 6 միլիոն . վերջապէս 1865ին՝ 2 միլիոն ֆրանք , ընդամենայն , կըսէ յիշեալ լրագիրը , Վաղղիտ տէրութիւնը 56,200,000 ֆրանք ծախք ըրաւ սրբազան Պապին աշխարհական իշխանութիւնը հաստատուն պահելու համար :

Եւսափ զուար ծախք ընելէ ետեւ , ներքեւ չէ հաւատալ , կըսեն շատ կենցաղագետ անձինք , թէ Վաղղիտն Եւրոպոյ յետ այսորիկ ևս անօգնական թողու չ'ըլլի : Սրբազնութիւնը և չպաշտպանէ Հոռի մի գահին աշխարհական իշխանութիւնը , մանաւանդ որ այս պաշտպանութեան ներքեւ քաղաքական մեծ նպատակ մի կայ . և այս նպատակին համար է որ Վաղղիտն յօժարամիտ յանձնառու եղաւ այսպիսի մեծ զուար մի զոհելու :

ԼԵՈՐԵՆՍ ԱՌԱՋԻՆ

Լրագիրները զոգութեամբ կըհրատարակեն հանդուցեալ Լէօրենս Լուաշին՝ Պէլճիգայի թագաւորին խոհեմ գահակալութիւնը , ազատասէր ընթացքը և բարեպաշտութիւնը : Եւրոպայի մէջ 1848ին պատահած խռովայող յեղափոխութիւնը՝ որ վեհապետական շատ դահերուն հիմունքը խախտեց և կործանեց , Պէլճիգայի մէջ ևս իւր ներդրութիւնը աղբիւրով , ժողովուրդը ուղեց թագաւորական դահը ընջել և հասարակապետութիւն հաստատել : Լէօրենս Լուաշին՝ այս բանը իմանալով , փութացաւ յօժարամիտ առաջարկելու ժողովուրդեան , թէ ինքը պատրաստ է առանց կուռք և առանց արինահանքութեան թագաւորական աթոռէն իջնելու , և իրենք կընան համարձակապէս հասարակապետութիւն հաստատել , եթէ կըփափաքին : Պէլճիգայիները իրենց թագաւորին այս անձնատուրութիւնը և բարեպաշտութիւնը տեսնելով , սիրտերնին շարժեցաւ և արտասուելից աչքը աղաչեցին Վորին Վեհափառութիւնը , որ այնպիսի վտանգաւոր ժամանակները անօգնական և միակ չ'ընողը զիրենք : Եւս կերպիւ հանդարտութիւնը շուտով վերահաստատուեցաւ Պէլճիգայի մէջ :

Եւսարհիս տիեղեղական պատմութեան մէջ Լէօրենս թագաւորին անունը ակնածական յարգանքով պիտի յիշատակուի միշտ . ինչու որ հանդուցեալը

մեծապէս օգնական եղաւ Եւրոպիոյ խաղաղասիրական քաղաքականութեան յառաջ երթալուն , Լեոգլիայէն իւր հայրենեաց այսինքն Պէլճիգայի մէջ փոխադրեց և հաստատեց սահմանադրական ճշմարիտ ու խոհեմ սկզբունքը . և որ աւելի մեծն է , կարող եղաւ Եւրոպիոյ վեհապետաց առջև ապացուցանելու , թէ արդարութիւնը և հաստատութիւնը ամենէն օգտակար քաղաքականութիւնն է : Եւսպիսի առարկանական սկզբունքով Լէօրենս Լուաշին յաջողեցաւ Եւրոպիոյ վեհապետաց յարգը և համարուել ձեռք բերել ըստ ամենայն մասին :

Պալայն իւր կատարելութիւնը և իւր խոհեմութիւնը ոչ սակաւ արատաւորեցաւ հետեւեալ գէպքով . որ թէպէտ անփափաք իւր պաշտօնական ընթացքին , այլ իւր ընտանեկան կենաց պատիւը նուազեցոյց : Լէօրենս Լուաշին իմաստուն թագաւորը իւր վերջին քսանամեայ կենաց մէջ դժբաղդաբար անհաստատ յարաբերութիւններ ունեցաւ , որոնք իւր բարոյական համարումը կորսնցուցին Պէլճիգայի մէջ : Պատրին կարգի կնոջ մի հետ սիրաշարունած ըլլալով , ամուսնացոյց զնա աղնուատո՜հ երեւելի անձի մը հետ , զոր քիչ ժամանակէ ետեւ դեսպանական պաշտօնիւ օտար երկիր յուղարկեց , և ինքը անոր կնոջը հետ կ'ապրէր ի մեծ դալմալիութիւն հասարակութեան : Թագաւորին ազգականները և որդիքը շատ աշխատեցան այս անպապիւ ընթացքէն հեռացնելու Վորին Վեհափառութիւնը , բայց անոնց ջանքը անօգուտ եղաւ , և յիշեալ կինը թագաւորական անկողնոյն քով նստած էր մինչև անոր վերջին շունչը աւանդելու : Հանգուցեալ սեպտեմբեր ամիսին շնորհից իւր տարփածուն և անորմէ ունեցած ապօրինաւոր դաւանները Քոպուրկի գթութեան ազնուականաց կարգը անցուց : Արհեստասէն նաև թէ Լէօրենս Լուաշին քիչ փնայեղ է որ պիտի պրտակուի եղեր յիշեալ կնոջ հետ , եթէ Լեոգլիոյ Վիլլիթորիա թագուհին չ'փութար բարեխօսելու և փոխել տալու թագաւորին միտքը :

Եւս գալմալիական եղելութիւնը մեծապէս վրդուկեց Լէօրենս Լուաշին ընտանեկան կեանքը . ուրուն երկու որդիքը , այսինքն Պրապանտի դուքսը և Վլանտայի դուքսը , չ'իրաւով տեսնել իրենց մօրը նուիրական յիշատակը այսպէս ոտքի տակ առնուած , սաստկապէս վշտացան իրենց հօրը դէմ և չէին համարձակել օգոստոսիա Տիւանդին սենեակը մտնելու , ուր Մայէր տիկինը այսինքն հանդուցելոյն տարփածուն իրել թագուհի կիշիւք և կըհրամայէր : Բայց վերջին օրը թագաւորին հայրական գորովը շարժելով , իւր օրինաւոր դաւանները քովը կանչեց և օրհնելով զանոնք՝ իւր հոգին անոնց զիրկը աւանդեց :

«Ո՛ տայր զղուխս իմ ի ջուր և զաչս յաղբիւրս արտասուեաց և նստեալ լայի զթշուարութիւն սղգիս» :

Ողբամ գրեզ , Հայոց աշխարհ , ողբամ գրեզ , հուրոց հիւսիսականաց վեհագոյն :

Ողբովիմ քեզ , եկեղեցի Հայաստանեայց :

Մի քանի յետաքննեց օրագիրք տալիսին ուսած չլինելով , թէ ճշմարտութեան չափը բարեկամութիւնը կամ թշնամութիւնը չէ , թէ երկու մարդ կարող են միմեանց թշնամի լինելու , առանց միմեանց գիրին առնէք կարգաւ , թէ առին ու թռան , որպէսզի աւելի որոշ կերպով ցոյց տան ազգի ողջմտի մասին իւրեանց պրոփութիւնը և ընտրած ճանապարհները ուղղութիւն :

Աւալայտ 14 Դեկ . 1865 , Թիւ 716 Զմիւռնիա :

«Մեղու հանդիսին խորագիրը Քաղաքական ժողով « վայն ազգասիրական տնօրէնութեանց հնազանդել « չուղեւով , նոյն ազգային մեծարդոյ ժողովը յատուկ յայտարարով մը խնդրեց Բարձրագոյն Պալէն , որ հրաւիրէ ման տայ առժամանակեայ կերպիւ դալիքներու յիշեալ հանդիսի հրատարակութիւնը » :

Երազդ դէպ ի բարին , Աւալայտ :

Ո՛ քե ևս ինչ են Քաղաքական ժողովի ազգասիրական տնօրէնութիւնը , որոց չէ կամեցել հնազանդել Մեղուն . երբ և ո՛ր : Մեք կարծումներ , թէ մարդու խղճմտութիւնը պիտի լինի մի օրագիր հրատարակողի ուղեցոյց և ոչ թշնամական տիրուրը և բորբոսած դաժմանութիւնը : Մի թէ կարող էին պատիւ բերել Աւալայտին նորա անհիմն խօսքերը , որ մեք մէջ բերեցինք . մի թէ ստուգապէս հաւատումէ Աւալայտը , թէ կար

զայտը չէ հասկանալու , թէ ինչ հոգոց էին խղիւժոյն տողերը :

Ահա և Մատիւ 617 համարի մէջ Մեղուի մասին հրատարակածը .

«Մեղու հանդիսին խորագիրը Քաղաքական ժողովն « քանիցս անգամ ժողովի ներկայանալու հրուր ընդունելով մտիկ չընելուն և չներկայանալուն համար , « Քաղաքական ժողովը յատուկ յայտարարով մը յիշեալ « թերթին առժամանակեայ զաղարուրը խնդրեց Բարձրագոյն Պալէն » :

Մասին , եթէ քեզմի փորձանք պատահէր և ստուգապէս դաւարէր , Հիւսիսափայլը երաշխաւոր է , որ Մեղուն չէր լինելու քո գժբաղդութեան փողակարը , ո՛ր մնաց , որ չէզոք հրաւիրեն հնարել և մի խօսքով միամրոզ վիպասանութիւն : (Երես 226 .)

Ստոյգ եղելութիւնը պատմեց Մեղուն համարով և , թո՛ղ այս , նորա , որ ձեր չընկալաբուն են , այլև նորա որ այս հեռուոր Հիւսիսում , երբ համեմատեցին ստոյգ իրողութեան ստոյգ պատմութիւնը ձեր տուած ակնկալութեան հետ , հասկացան բանի զօրութիւնը և չիարողացան ձեռ գովել :

Ինչո՞ւ այդ տեսակ դործերով անպատուութեք առհասարակ օրագիրքը , տեղիւ տալով ամբարկան կարծիքը՝ ըստորում խնդրի մարդիկ կարօտ չեն առաջնորդութեան թէ օրագրի պաշտօնն է իւր պիտոբին ծառայելով , ամենայն նուաստութիւն յանձն առնուլ

Ս . Եւաքրիանց :

ԲԱՄՊԱԿ

Անգղիոյ Լքօնովութեան գրաստանն հաշիւ տալով, Ամերիկայի բամպակին հոսանքը 1866 տարւոյն մէջ առ առաւելն 2 միլիոն հակի հազիւ թէ պիտի կրնայ հասնել: Թէպէտ ուրիշներուն կարծեացը նայելով՝ յիշեալ հոսանքը 500,000 կամ 1 միլիոն հակէն աւելի պիտի չըլլայ, այսո՛ւ ամենայնիւ 2 միլիոն հակ ալ ըլլայ, դարձեալ քիչ ըսելէ: Ենչու որ պատերազմն առաջ հաշիւ կընէին թէ 4 միլիոն գերինները 4 միլիոն հակ բամպակ կարծադրեն. իսկ այսօրուան օրս հաշիւ թէ 3 միլիոն գերի մնաց. և ներքին չէ յուսալ թէ ամենքն ալ նորէն այս աշխատութեամբ պիտի զբաղին, մանաւանդ առջի տարիները Ամերիկայի մէջ բամպակի մշակութիւնը շատ դժուար պիտի ըլլայ՝ դաշտերուն և ճանապարհներուն ամենավատթար կայութեանը պատճառաւ:

Կիտեալ արժան է նաեւ, կըսէ Լքօնովութեան օրագիրը, թէ Աւերպայի մէջ գինեւորն չուտով և չափազանց կերպիւ ելելուն և իջնելուն պատճառաւ հնգկաստանէն, շինատանէն և թուրքաստանէն շատ բամպակ չուղարկուեցաւ: Սիւնոյն պատճառը շատ վճատեցոյց զհնգկաստան, և դադարեցոյց շինատանի յուղարկումները: Չինատանցիք անցեալ տարի այն տատիճան երեսի վերայ թողուցին բամպակի մշակութիւնը, որ պարտաւորեցան հնգկաստանէն բամպակ բերել տալու իրենց հարկաւորութեանը համար, այնինչ յառաջագոյն մեծ քանակութեամբ իրենց կը յուղարկէին Աւերպա:

Այս ամեն պատճառաց համար 1866էն մինչև 1867, բամպակը շատ պիտի ուզուի և բարձր գիներով պիտի վաճառուի: Բայց 1867էն սկսեալ, այս ապրանքին հոսանքը երթալով պիտի աճի և գիները՝ քանակաւորաբար, հեռուցեալ պիտի իջնեն: Լքօնովութեան օրագիրը՝ այս ամեն տեղեկութիւնները և դադարեցնելով հրատարակելէ ետեւ, կը յաւելու թէ բամպակը զինի քանի մը ամաց սրջափ ալ իջնէ, դարձեալ պատերազմէն յառաջ եղած գիներուն չկրնար հասնիլ, այն տօման գիները յետ այսօրիկ մոռնալու է կըսէ:

Հիմնադրութիւն Յունաց եկեղեցւոյն ի Լիվրբուլ:

Անցեալ ամսոյ առաջի շաբաթը Լիվրբուլի մէջ Հելլենական եկեղեցւոյ մի հիմնադրութեան նաեւ կատիքը փառաւորապէս կատարուեցաւ ի ներկայութեան Հելլենացի և օսմանեան հիւպատոսաց Յոյն վաճառականաց և ուրիշ բազմաթիւ երեւելի հասարակականաց արանց և կանանց: Ի պատճառս անձնական ակարութեան՝ Սիւնոյց հիւպատոսը չկրնաւ ներկայ դառնիլ այս քաղաքական հանգիստին:

Յիշեալ մեծածախ նուիրական շէնքը թէ ի ներ-

քուստ և թէ արտաքուստ բիւզանդեան ճարտարապետութեան ամեն ձևերը և զարդերը պիտի ունենայ ու բոլորովին քարաշէն պիտի ըլլայ: Անգղիոյ զխաւոր ճարտարապետաց յանձնուած է այս տաճարին շինութիւնը. որուն ներքին երկայնութիւնը ընդ ամենայն 88 ոտնաչափ և լայնութիւնը 54 ոտնաչափ պիտի ըլլայ. իսկ բարձրութիւնը՝ եկեղեցւոյն յատակէն մինչև ցմայրն գմբէթին՝ 71 ոտնաչափ պիտի ըլլայ. վերջապէս միջին մասին բարձրութիւնը 44 ոտնաչափ պիտի ունենայ: Հաշիւ կըլլայ թէ այս հոյակապ եկեղեցւոյն կառուցման ծախքը 12,000 լիւրա սթէրլինի պիտի հասնի:

Բոս Ժիւի օրթոդոքս եկեղեցւոյն հոգեւոր օրհնութիւնները և աղօթքները, նմանապէս ուրիշ բարեմաղթական համալսարաններէն ըմբռնալով, Լիվրբուլի հիւպատոսը հիւպատոս, մեծարկող քեր Լանքաշայրի հեռուէն կերպիւ խօսեցաւ, առ քեր Ամբրոսիոս Ալեքիարի վաճառականն ուղղելով իւր խօսքը:

«Իբրեւ երեսմիսական ճեղքնակաւ ազգին Լիվրբուլի մէջ, անկեղծ սրտիւ իմ շնորհակալութիւնս կըմատուցանեմ քեզ, հիմնական քարը դնելուց համար այս սուրբ տաճարին, որ ոչ միայն պիտի ծառայէ իսկական նպատակին որչա՛հ համար կըկանգնենք զայն, այլ նաեւ գեղեցիկ զարդ մի պիտի լըլլայ մեծ ու գլխաւոր քաղաքիս ուր կապիմք: Երբ կըմտածեմ քե 15 տարի յառաջ այս վաճառաշահ քաղաքին մեջ ձագիւր քե 5 ճեղքնակաւ վաճառատուն կային. ես այսօր կըտեսնեմք քե անոնք աւելցած են քե բոլով եւ քե առեւտրական մեծամեծ գործքերով, մինչեւ որ կարող կըլլան ալտիսի հոյակապ եկեղեցի մի կառուցանելու, կըգարմանամ եւ կուրախանամ ի վերայ առեւտրական յառաջադիմութեան այս մեծ քաղաքիս. նոյսի դարձեալ շնորհակալ կըլլամ ձեզ, յարգոյ տեարք, այս մեծ գործը յառաջ տանելուց համար: Ձեր հարց հոգիները երկինքէն տեսնելով պիտի օրհնեն ձեր բարեպաշտական Աստուածահաճոյ գործքերը: Մեր պարտքն է նաեւ շնորհակալութիւնս մատուցանել արժանապատիւ քեր Սրբաբուլի արշիմանդրիտին, նմանապէս բարեմաղթու. ըլլամք վասն Գեորգ Առաջին քաղաքին մերոյ, վասն ճեղքնակաւ ազգին եւ այս քաղաքս բնակող ճեղքնակալ հասարակութեան համար»:

Յետ այսորիկ եռանդուն բարեմաղթութիւններ լսուեցան, կըսէ յունարէն լրագիրը ուսկից ծաղկաբաղ թարգմանեցինք այս յօդուածը, Սեմին Բրիտանիոյ թագուհւոյն համար, Հելլենացւոյ Գեորգ թագաւորին համար և Հելլենական օրթոդոքս եկեղեցւոյն համար:

ԱՅԳԱՅԻՆ

Հետեւեալ նամակը կաղաթալէն աղգասեր երեւելի անձէ մի յուղարկեցաւ մեզ ի հրատարակութիւն:

Յարգապատիւ խմբագիր և տէ՛ր
Թիւ 757 Թիւթի Արշալոյսոյ ընթերցող գիտակարութիւն երկուց զխաւոր միտաւնայ սրբոյ Երուսաղէմի, այն է արժանապատիւ Տիմոթէոս վարդապետ՝ և խաչակ եպիսկոպոսի Աղեքսանդրիա, նախատակաւ ի Գահիրէ՝ և ի Հնդկաստան մեկնելոյ, սակո գործոց սուրբ Յակոբոյ վանաց հայրն:

ԶԳահիրէ՝ շուրջ մեկ տեղեկութիւն լնչ պատկանեալ յայնմ, սակայն զհնդկաստանայ գիտելու ստուգելու՝ թէ չիւ հարկադիր գործոյ, եթէ ոչ յայցելութիւն հայազգի ժողովրդեան՝ կամ ըստ առաջնոյ սովորութեան խնդիր նպատակոյ:

Ապաքն եթէ վերջնոյ բերեալ նպատակն ոչ տարակուսելի՝ ի ճշմարտութեանց ստիպի գուշակել, թէ ըստ արգի հանգամանայ հնդկաստանի՝ որչափ եկաւորութիւն սրբազան սրբերուն ծանրաբեռն լինելոյ է ի ժողովուրդըն, այնքան և դատարկածեալ յուսոյ արդիւնաւորութեան ի վերաբարձն. թողունք զինքնութիւնն ընդդէմ վաղնջական կանոնի ազգային ժողովոյ հնդկահայոց, զի ո՛վ որ կամ ուստի և իցէ նուիրակ կամ նպատակահաւք, (խմբագրի) թարց հրամանի և կոն-

գակի Ամենափրկչեան վանոց Զուղայոյ՝ չկարէ զոտն ի թեմն Հնդկաստանի փոխել:

Ձեր և չէ հիմնական իրաւունք, թէ հանդուցեալ սրբազան Երուսաղէմի եպիսկոպոս Երեմիական (սակաւորայ) Առաջնորդ Զուղայոս վանաց՝ (ըստորում միաբան Երուսաղէմի ըստ առիցն իւրոյ) անձնաշնորհութեան գիր իմն գրեալ յԵրուսաղէմ սակաւազատութիւն մուծանելուց զնպատակաւոր լսող կամի ի թեմն Հնդկաստանի օրպիտի տեղի կաղալ ունէր նախկին հանդուցեալ Առաջակ ծայրազոյն վարդապետաւ յամի Տեառն 1864 թո՛ղ զայն, զոր հարկ քաղաքականին անգամ ստիպէր նմա զո՛նէ զբաւոր ծանօթս առ տանտէրն Զուղայոս տալ (եթէ ոչ զշնորհակալութիւնն վերջին) յորմէ զըրկեալ դատաւնա:

Նոյն ինքն սրդի առաջնորդ Զուղայոս վանաց՝ իբրեւ տէր տան և իրաւամբ իշխող թեմից Հնդկաստանի, ստիպեալ յերկուց անյաջող զրդի ժամանակաւ՝ չիշխեաց ջոյս վայր զհետ լինիլ նուիրական իրաւանցն, որ կարգադրեալն է մի յեթնիցոյ ամաց՝ և այժմէն հեռաձգեալ յամա տան:

Այդ եթէ հանդիմանք նորոյ սրբերի է՝ շաւղան յոր հմուտ դատաւրնն խաչակ, չիտի մեզ օրինաւոր կամ առանց զիմանաց իրաւայի հարկ վանահօրն Զուղայոս, իսկ եթէ ըստ հրամանի և թոյլտութեան Նորին Վանահօր՝ զոր ոչ հաւատամք, տակաւին իրաւունս ոչ համարիմք, (ըստ առաձին Պարսկ թէ՛ ճրագն հարկաւորաւ ի տան, չէ յիշատակել զիմացոյն): Բանգի կէթէ այսօր տա՛ և ի վաղիւնա, յարկեցն ի ծանրութիւն ժողովրդոց՝ ցաւալի է՝ աւել, առանց ներքին ծանր տըրանջանաց, չկարէ ժողովուրդն բաւեալ զլուծս դժուարութեան երկուց. և ոչ իսկ միոյն կամ միւսոյն լինիլի արդիւնաւոր, շահեցին միայն չորհնաւք՝ եւ և դարձիւք նոյնին նուիրակաց. վերջապէս լիցի ըստ կամս երկուցոց զխաւորաց արժողայնոյ, սակայն և մեզ լիցի հառաչել զժամանակն բարեկարգութեան և շինութեան աղգի՝ թէ երբ, և որ յամբարայլ անդիւր և անթեւնաւուն ժամանակոց է ի հասարակութեան, մի արտայնէ մեզ Տէր լուղ գուժին՝ թէ ի քարոսացաւ անհոգութեան նաւաղչին խորտակեալ:

Աղաչեմք, ո՛վ արգոյ վերանորոգ, զգրութիւնս ի խորշ մի Արշալոյսոյ՝ հաճեալք տալ համարել ըստ բարեպաշտ, որով միշտ մատակարարք զազգայինս՝ ի բարեկեցութիւն, չնդհարարտ առնելով և զհիշխակաւոր ասի լինիլ:

Չուսկայեցի ձին մարդ՝

Եւ պաշտպան հնոյ կանոնաց

Ի կաղաթաւ, 1865:

Եկեղեցւորներ 14ին Կ. Պօլսոյ մէջ դումարուած ազգային երեսփոխանաց ժողովը մեծագոյն մաս չունենալով՝ օրինաւոր նիստ չէ կըցեր ընել. հետեւաբար որոշուելու գործքերը՝ երեսի վերայ մնացեր են: Յիշեալ ամսոյն 17ին նոյն ժողովը դարձեալ գումարուելով, բարեբաղդաբար 51 երեսփոխան ներկայ դատուեցին. ուստի ընդհանուր ժողովը փութացեր է քանի մի կարեւոր գործքեր տեսնել, այսինքն երեսփոխանական ժողովոյն նոր ատենապետ մի և նոր ատենապետի փոխանորդ մի ընտրեց է. ըստ որում առջի ընտրուած ատենապետը՝ վսեմաշուք Գրի. Ալաթօն էֆենտին իւր հրաժարականը տուած էր: Կանապէս քաղաքական ժողովոյն հրաժարեալ վեց անդամաց փոխարէն ուրիշները ընտրեցին:

Նոր ընտրուածներն ասոնք են
Բարուհակ-Պէյ Գիբուհ, ատենապետ
Խ. Աբուէս էֆենտի Տատեան՝ փոխ ատենապետ:
Քաղաքական ժողովոյն անդամք.

Ասլանեան Սահուհ էֆենտի,
Սահուհեան Սահեքեհմ,
Գառակէօղեան Գրիգոր,
Կիւմուշեան Յօհաննէս,
Սահակեան Սիոս,
Սուրառեան Գրիգոր:

Փափաքել է ապաքէն, որ այս նոր ընտրուածներէն ևս հրաժարական տուող չգտնուին, որպէսզի ընդհանուր ժողովը կարող ըլլայ ուրիշ ազգային հարկաւոր գործոց վերայօք զբաղելու:

Օգոստոսիա Սուլթանը հաճեցաւ Սէֆիտիէ կարգին երրորդ աստիճանի շքանշանը շնորհելու Կարնոյ Առաջնորդ գերապատիւ տէր Յարութիւն արքեպիսկոպոսին և Կարապետին Առաջնորդ գերա. տէր Սեւրոպ արքեպիսկոպոսին: Կանապէս յիշեալ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ Ի ԳԱՂՂԻՄԱՆՆԷ

ԳԵՐԵՉՄԱՆԱՏՈՒՆ Ի ԴԻՊԼՈՄԱՏ

Ո՛հ, ո՛ր եմ ես, ո՛ր դուանիմ, ահա՛ գըծու՛մ զաւտ չիքմի Աճէ աչաց իմ առաջի զգլխիմն տուն մահացոյի:
Շիրիմ ասեմ ի լոյնասփիւն անշուք ի դաւտ հողամած,
Զի՛նչ այս տեսիլ յոյժ արգազեալ, այլ մեծագին է աստ գանձ:
Աստ ոչ պղնձ, և ոչ ոսկի, և ոչ կճայք պարտանալ,
Եւ ոչ դամբանք են հոյակապք կամ մահարձանք հրաշալոյն:
Բեր հպարտից անհպիւնաց մինչ ցըղերջինն կէտ կինաց,
Ննջն ըստուերը ընդ մեծածախ մահարձանք փառապաշտոյ:
Բայց դամբարանք հողապատկանք են աստ սիրեալ ի յերկիր,
Որ կախարիչ է վճմ անտուշ անմահանուն և անգիր,
Դիակն ի ներքս կոյ ի փոշին վեր կամ ի վայր ըստ բախտի:
Ողջոյն քեզ, ո՛վ աճիւն տնանկի, քի քեզ պատիւս այս պիտի:
Գանդի որոյ չիքմի հակայք և յետ մահուան իսկ իւրեանց
Ծանրաբեռնեալ նեղին զերկիր, քրնակարան մահացուաց,
Ի մահտանէ նորա յայլ մահ աստ չըջեցան փոխադարձ:
Զի մինչ էին յարեւելոյ՝ էին մեռեալ վասն հողարց:
Բայց քո աւուրք եղեն յօգուտ, որ ի նոյնի գանձ յեցեալ
Զանգործ ըզգաւոտ քոց հայրենեաց մշակեցեր քաճափայլ:
Եւ մինչ Պալլաս շառաշ մարտի հանեալ նեղէր զաշխարհ քո,
Գու նմին պաշտպան կայր յաւէտ յետ բուժելը ըզնա ո՛հ:
Այսպէս ահա մէն մի դամբանք լուռ և մեղիկ ի յայս վայր,
Ամբիոնին ցօրտ սոկերս որք մարդկան եղեն օգտակար:

ԼԵԿՈՒՎԷ

Յոհաննէս Գ. Ճէզայրլըյեան,

Աշա. Ս. դասարանի Մես. վարժարանի:

կայսերական կարգին Յերոդոս աստիճանի շքանշանը շնորհեց մեծարգոյ տեարց Նազըճեան Զօհաննէս և Սիրակոս աղաներուն և Շաֆերեան Պէորգ Էֆէն տիրին, որոնք խարբերդի Հայոց երեւելիներն են :

Լրացրոյս նախընթաց թուոյն մէջ հրատարակեցինք թէ վսեմափայլ Նուպար փաշան 4000 անգլիական լիտա յուղարկեց 'ի Վ. Պօլիս առ վսեմաշէք Ներամեան 'Կէորգ-Պէյ' աներն իւր, որպէսզի անմիջապէս շահու գնելով՝ անոր տոկոսը տարուէ տարի տէր 'Կերսէս եպիսկոպոսին ապա, ծառայողաւորաց դպրոց մի հաստատելու համար : Ենթադրուեալ մարին նկատմամբ սխալ մի սպրդած է, զոր հարկ կը համարինք ուղղելու : Նուպար փաշային Վ. Պօլիս յուղարկած դրամը՝ 3000 անգլիական լիտա է. որ հասնազարեան Պաշայետ վարդապետին կտակաւ լիով տուած 1000 լիտային վերայ աւելցնելով կը լըլայ 4000 անգլիական լիտա :

Պըլսեմք թէ վսեմափայլ Նուպար փաշան 'ի վաղուց անտի միտքը դրած է եղեր' իւր լուսահոգի եղբորը Մաքեմ փաշային հոգևոյն համար բարեւործութիւն մը ընել : ուստի Վարապետ վարդապետին կտակը բարեպատեհ առիթ մի համարելով փութայեր է յիշեալ 3000 լիտան վեհանաճարար նուիրելու 'ի գործադրութիւն իւր միտքը դրած ազգասիրական բարեպաշտ խորհրդոյն :

ԿԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ՊՕԼԻՍ, 22 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Վայսերական վառաձարութիւնը գովելի յարատեւութեամբ մի կաշիատի տէրութեան ամեն նախադասերը նոր կարգադրութեան ներքե գնելու և գաւառապետութիւններ (վիլայէթներ) հաստատելու : Այս կարգադրութիւնը, ինչպէս յայտնի է, առջի բեւաբանը 'Կանուրի' նախադիւն մէջ հաստատուեցաւ և յետոյ Պօշիայի, Մոսկովայի և Նախադուրի մէջ տաւաճուեցաւ : Այժմ նոր գաւառապետութիւն մի ևս կազմուելու վերայ է, բաղկացեալ Մակեդոնիայի, լիւնալայի, Լիբիի և Բուլղարի նախադիւներէն. և այս գաւառապետութեան մայրաքաղաքը Մանասթըր պիտի ըլլայ :

Բարձրագոյն Սերտարը 'Երբեմ' Լոմէր փաշան կառավարել պիտի կարգուի այս նոր վիլայէթին և միանգամայն իւր վերայ պիտի առնու զհրամանատարութիւնը երրորդ զօրաբաժնին, որուն բանակը Մանասթըրի մէջ է :

Բարձրագոյն Պօլսը թէպէտ և կը խորհի ուրիշ գաւառապետութիւններ ևս կազմելու, բայց առայժմ իւր խորհուրդը չուզեր 'ի գործ գնել 'ի պատճառս մեծ ծախսոց որ հարկաւ այս կարգադրութեան պիտի ծաղի : Կը հաստատեն թէ միայն 'Կանուրի' վիլայէթը 30 միլիոն լուրուի չափ ծախք կը պահանջուէ Բարձրագոյն Պօլսին, բայց 'ի սովորական եկամտից նախադիւն, որ բոլորովին նուիրուեցաւ այս կարգադրութեան գործոյն :

Վստ խորոյ Փոխարքային Նշիպտոսի, 'օգոստոսի' տափառ Սուլթանը Մէճիթի կարգին շքանշաններէն 32 հատ պիտի յուղարկէ 'ի զիպտոս, 'ի վարձարութիւն 32 բոշկայ, որոնք քիւլեայի ժամանակը անձնանորդարար աշխատեցան և ամեն կարելի եղած ջանքը 'ի գործ դրին այս սոսկալի ախտին ստաճքը առնելու և նոյն ախտի բռնուողները դարմանելու համար :

ՔԱՆԱԽԱՆ ԵՄ

Զմիռնիա, 25 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ :

Օգոստոսիս Ապոլի—Ազիզ Սուլթանին ծննդեան տարեդարձը ամսոյս 24ին երեքշաբթի օրը արդանաւոր փառաբանութեամբ կատարուեցաւ : Կայսերական տօնախմբութեան նախընթաց դիւնը՝ քաղաքին հասարակոյ շէնքերը, պաշտօնական հաստատութիւնները, հիւպատոսարանները և երեւելի անձանց ունեցող տները գոտերը վայելուէ կերպիւ զարդարուած և կազմով ու ճրագրերով լուսաւորուած էին : Քաղաքիս ամրոցներէն և նաւահանգիստը գտնուած օսմանեան ֆուէկաթէն բաղմոթի թնդանօթներ արձակուեցան 'ի պատիւ տօնախմբութեան : Մեր վսեմափայլ ընդհանուր կառավարիչ Ռաշիտ փաշան նոյն օրը ընդունեցաւ խնդակցութեան այցելութիւնները տեղական բոլոր գլխաւոր պաշտօնատարաց, հիւպատոսայ և երեւելի բնակչաց :

Երեւոյթի դիւնը՝ վսեմափայլ Ռաշիտ փաշան հրաւիրուած ըլլալով՝ հաճեցաւ Վաղարշապատ մեծաշէք Բաղւար աղային (1) առնել 'ճաշիւր' որ պարագայիս յարմար վայելչութեամբ գեղեցիկ զարդարուած ու կաշով լուսաւորուած էր : Նորին Վսեմութիւնը յետ այնորիկ 'Քաւմարանոյի' թատրոնը գնաց, զոր վարձու բռնած էր և ուր խաղելէն լիզուաւ աղոր ներկայացում մի եղաւ 'ի պատիւ կայսերական տօնախմբութեան : Վսեմափայլ ընդհանուր կառավարիչ հրաւիրանալով բոլոր 'հիւպատոսները, օսմանեան գլխաւոր պաշտօնատար' և քաղաքիս Հայ, Յոյն ու Եւրոպայի երեւելի գերպատմանները ներկայ գտնուեցան թատրոնին մէջ, ուր խաղարկան մուգիտան երկու անգամ նուագեց օսմանեան աղային երգը և հանգիստակոնները ծախահարութեամբ երկիցս աղորակեցին 'կեցցէ' օգոստոսիս : Սուլթանը, կեցցէ նախադիւն ընդհանուր կառավարիչ Ռաշիտ փաշան : Քաւմարանոյի թատրոնը շատ վայելուէ կերպիւ զարդարուած ու լուսաւորուած էր. և թէպէտ խառն թաղմութեամբ լեցուն էր, այսու ամենայնիւ ոստիկանութեան տեսուչ մեծաշէք Եսաֆէն աղային գործունեայ հսկողութեամբ բարեկարգութիւնը և հասարակաց անգործութիւնը ամենեւին չվրդովեցաւ :

Իզմիրի օսմանեան կայսերական Գրամանոյին տեսուչ մեծարգոյ մօսի Ծ. Լաֆոնթէն առաջին կարգի ոսկի միտալ մի ընկալաւ Բարձրագոյն Պօլսին վսեմ թաւաքինամ ջանիցն՝ զոր 'ի գործ դրաւ Սմերիկայի բամպակին մակուրութիւնը. Թուրքիայի մէջ տարածուելուն :

Քաղաքիս Հայոց երեւելիներէն մեծարգոյ Սաշա տուր աղան Աղազարեան, որ շատ տնայիններէ 'ի վեր իզմիրի մէջ Սմերիկայի Միացեալ Նահանգաց 'հիւպատոսարանին առաջին թաղմանն է 'և ամենայն արժանաւորութեամբ 'ի գործ կը դրէ 'իւր 'պաշտօնը, 'երանիւ ունեցաւ Սմերիկայի կարգի շքանշանը ընդունելու 'օգոստոսիս Սուլթանին :

Քաղաքիս ոստիկանութեան վստիկ մեծաշէք Զոմին Պէյը անցնելով քաղաքի 'օրը վստիկաւ 'նցաւ :

Մանիսային կրպիւնի 'ի Նիւ Նիւնի բամպակին 'շատ քիչ բան մնացած է 'և նոր հնձոյն արտադրութիւնը բոլորովին սպառուելու վերայ է :

Աղէքանդիսային կրպիւն թէ այս տնային Եզիպ տուր բամպակին 'հոնք' հաղիւ թէ անցեալ տարու 'անին' երրորդ մասին չտի պիտի ըլլայ :

Սուրբ Եւփրատի վանուց միաբաններէն արժանապատիւ տէր Զաւոր վարդապետը Վ. Պօլսին գաղով և բէկ հասաւ իզմիր, ուր քանի մը շարք մնալէ ետեւ՝ համայն պիտի ելլէ Երուսաղէմ երկաւր յախտ և յիւր կրպպութիւն սուրբ գերեզմանին :

Հիւստոյի պաշտօնաւոր մեծ տէրութիւնները, 'այս ինքն Սնդիան, Գաղղիան և Ռուսիան, տեսնելով յիշեալ երկրին անկարող և խռովոյլ 'կայսրութիւնը, որոշեցին զինու զօրութեամբ մը լծուելու ըլլալու : Հիւստոյի կառավարութեան գործը բոլորովին արտաբերական էր : Կըսուի թէ, արդէն երկու անգամ իրական պատերազմական նաւ Սուլթանին, երկու գաղղիական նաւ 'նիսոյն և երկու Ռուսաց նաւ Վիլաֆորմիսային մեկնելու են. որոնք մի և նոյն ժամանակի մէջ պիտի մտնեն Բիւլոսի, Նարուլի և Սիրայի նաւահանգիստները և բազմաթիւ զորք դուրս հանելով պիտի տիրեն նոյն քաղաքաց մինչև որ այս փերիկ տէրութեան գործը կարգի մտնեն :

ԵՌԵՎԱՆԻ ԳԵՆԵՐԱԼԵՆ

Թէպէտ և ընդհանրապէս կը լարձուէր թէ 'իբանկայ սուրբ Նիսիդեան տօնախմբութեանցը պատճառաւ բամպակի տեսարոյն վրայօք քիչ մը թղլ լուրեր պիտի գային 'ի զիպտոս, բայց ընդհանրապէս հասած լուրերը շատ յաջող են. հետեւաբար այս շաբթու 2500 հակի չափ զանազան տեսակ բամպակ ծախուեցաւ 950էն մինչև 1040 զուրուշի կենդինալը և ըստ երևմանց այս գիները տակաւին պիտի բարձրանան : Ընայժմ քաղաքիս մէջ միայն 1000 հակի չափ պատրաստ բամպակ կայ : Միւս ապրանքայ գիններուն գլխաւոր փոփոխութիւն մի չեղաւ. միայն ծովու կողմանէ շատ ցորեն գալուն պատճառաւ, գինները բաւականապէս իջան և իջնելու վերայ են :

(1) Ի պատիւ կայսերական տօնախմբութեան տրուած այս փառաւոր հացկերութիւն ներկայ էին 6ան քաղաքիս մարտապետ վսեմաշէք Դեմքիւր—Պէյը, 6անհգիւ վսեմաշէք համարակալը (մուհասսէպէճի), բանի մը իրապատուցիւ և ուրիշ երեւելի անձինք :

ԾԱՆՈՒՅՈՒՄ
ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ ՀԴԴԵՎ
Magdeburger
Feuerversicherungs-Gesellschaft
Ի ՄԱԿՏԻ ՊՈՒՐԿ
Իրուսիոյ կառավարութեան հրամանաւ հաստատուած
Դրամադրու 5,000,000 թալէռ:
Իզմիրի մէջ այս բնկերութեան գործակալներն են,
ԵԼԼԻՆՔԷՆԱՌԻԶ ԵՒ ԶԻՄԵՐ
ԳԻՆԱՆԳԻՆ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

ԴԵԿՏԵՄԲ ԶՈՒՆՈՒԹԻՒՆ
ՎԱՐՈՅԻՆ ՀԻՄՆԱԳՈՒԹԻՒՆԵՐ
Մարդիս ջղպն գրութեան ('Էֆէթ') շատ յոգնած ըլլալով սովորի ախտ մըն է և զիջերուն ամենապոքիկ շարժումը կամ զոր գրութեան վրայ վշտալի է յոյժ. վսեմ գի մը գտնելու է անոր գեղը : — Միակ գեղը այս է. ինչ իմ գինի, զարեզուր, և ոգէլից ըմպելիք. և աւելի աղէկ կըլլայ որ բոլորովին հեռանաս անոցմէ, և ամենին լիմս. նմանապէս իսկզբէ մի խմեր, և անոր տեղ թէթիկ թէթիկ (շէք) գոհ եղիր : Վարելի եղածին չափ մասբուր օգտէ՛ծ, ամեն գիշեր իմ գեղահաստեղեւ երեք կամ չորս հատ կըլլէ, շատ միս կեր և համեմունք ('սոլս') հեռի կեցիր : Եթէ այս օգտակար կանոնները ճշգրութեամբ 'ի գործ դնելու ըլլաս, միտքը չուտով պիտի հանգստանայ, մարմնը աւուղջ պիտի ըլլայ և պիտի մոռնաս թէ ջղպց շարժումն ունեցար :

ԱՆՍԻՐԳՈՒԹԻՒՆԵՐ ԵՐԵՎԱՆԻՑ
Այս գործարանաց վերաբերեալ ամեն հիւանդութեանց մէջ թէ կը կըլլայ չափ աւելի ջրալից կըլլան կամ բաւական չեն ըլլալ, թէ քորը կամ աւաղը երկնամանց կը հանին կամ թէ աւանց մէջ ցաւեր կը դոյանան մէջքին համապատասխանած մասը : Այս ամեն հիւանդութեանց ժամանակը պէտք է Զուլ օտէի գեղահաստերը աւաղ տպեալ հրահանգաց համեմատ և անոր սպեղանիով չըփել 'ի իրականաց վարի կըլլան անկողին մտնելու ժամանակը : Այս դարմանը անմիջական օգնութիւն մի պիտի մատուցանէ, պիտի ուսրիւ գեղերը զուր տեղս գործածուած պիտի ըլլան :

ԱՍԼԱՐԳՈՒՄ ԵՐԵՎԱՆԻՑ
Մը և է գեղ մը չկրնար ստանալիս գործութիւնը նորոգել և 'նշէկցնել զայն շուտով' ինչպէս այս գեղահաստերը. որոնք անբարեխաւսութեան կամ վատթար կերպով եւ պատճառած լուր թէթուութիւնը կը վսեմ և կը հասնին 'ի լիւարը ('բաթ թէթը'), որոնք գործողութիւնը կը կարգադրեն. զիջերու ստափիկ ձգտման ('բաթ') գեղաբերու մէջ սրանցիկ 'նկարգութիւն մի ունի և լեզուի ու ստամոքսի ամեն անկարգութիւնները միշտ կը բժշկէ :

ԲՈՐՈՒԹՈՒՄ ԹՈՒԲԵՐԱԶԻՑ (ԴԵՎԷՐ) ՀԼԶ ԵՒ ՀԱՐՈՒՄԻ

Հիւանդութեան վերաբերեալ գործարանաց հիւանդութիւնը ամեն ախտն աւելի յաճախ կը պատահի և երբեմն աւելի վտանգաւոր է : Անոց գործողութեանց անկարգ ընթացքին առաջին նշանները կըլլան միշտ կարգադրուելու Զուլ օտէի հաշակաւոր գեղահաստի միջոցաւ : Երբեք չուտով կը դարմանեն արեան որ և է աւաժամանակաց անկարգութիւնը, կը թէթիկցնեն խոցած շնչաբանները, կը բարեխաւսեն շնչաւորութեան սաստիկ արագութիւնը և կարողութիւն կուտան շնչափոխութեան թորերուն դիւրութեամբ ու կանաւորապէս գործելու : Այս գեղահաստերը 'ի իրենց մաքրողական գործութեամբ կը սրեն արեան ամեն աղակերպութիւնները, և այս եղանակաւ կը գործեն զգրութիւնը ('Էֆէթ') ընդդէմ ծխաւանախտի, շնչաբեղութեան, և ուրիշ թորային սպառնութեանց :

ՏԿԱՐԱՑԵԼԱՆ ՄԱՐԳԻՆԱՅԻՆ ԲԱԼԿԱՑՈՒԹԻՒՆԵՐ

Տարբերութեան, թուրութեան և ջղացաւորութեան գեղաբերու մէջ, որոնք որ և է բնական կամ դիւրեկական չափազանցութեան յաւաք եկած են, այս գեղահաստից պլլայլիւ և նորոգիւ ներգործութիւնը մեծապէս օգտակար է. քանզի մարտողութիւնը կը վերահաստատէ, մարմնոյն ամեն հիւստի թախմբը կը կանոնաւորէ, ջղային գրութիւնը կը զօրացնէ, հիւանդին միտքը կը յարկաւ և վերջապէս աւուղջութիւնը ձեռք կը բերէ :

Զուլ օտէի գեղահաստերը ամեն օգտակար գեղերն են հետեւեալ հիւանդութեանց համար :

Շնչաբեղութիւն,	Յօդացաւորութիւն,	Թորացաւորութիւն,
Միսնային ախտ,	Տեսախտութիւն,	Ցաւք որովայնի,
Խիթ ('սաճը'),	Զրգողութիւն,	Միջադրութիւն,
Հարբուղի,	Նախաբողութիւն,	Բորբոքում,
Ծիւրական ախտ,	Գաղղի,	Լիւար ընդերաց,
Թանշ ('փառնի'),	Բաւախիւն սրտի,	Նկանոնութիւնը կախայլ պարանոցի,
Վերնոտութիւն,	Ցաւ կամ խիճ միջաւանց,	Մորթային հիւանդութիւն,
Նոցի,	Մորթային հիւանդութիւն,	Փողացաւ :

Այս գեղահաստերը, որ կը լինուին Զուլ օտէի բժշկին անձնական վերապահութեամբ, կը վստաւին իւր գործարանը 'ի Լոնտոն, Սթրէտ Կոլուած թաղը Թիւ 244, 'ի գին 1 և 1 1/2 շէլլի : 2 3/4 և 3 1/2 շէլլի տուով, ըստ մեծութեան տոկոց : Գիտեալ արժան է որ տպեալ հրահանգներ կան ամեն լեզուով, մեղրոցմէ մէկ հատ կը գտնուի իւրաքանչիւր տոկոսի զ 'ի տեղեկութիւն հիւանդաց, ամեն պարագայից մէջ :

Խաղաղութիւն—տէր լրագրոյս,
Պ. Է. Կ. Պ. Պաշտօնաւոր :
Ի ՏԿԱՐԱՆԻ ԱՐՇԱՆՈՒՍՈՑ ԱՐՄԱՏԵԱՆ